

Cerkev v Novi Gorici skozi čas

Pred 40 leti je koprski škof dr. Janez Jenko slovesno posvetil novogoriško cerkev, posvečeno Kristusu Odrešeniku

Vojne, menjavanje ozemelj in razni sporazumi so botrovali obnovitvi koprške škofije leta 1977, ki sega od Triglava do morja in ima sedež v Kopru, njen drugi center pa je konkatedrala v Novi Gorici. Toda pot do cerkve Kristusa Odrešenika v novonastalem mestu ob italijanski meji je bila dolga in zapletena, cerkev sama pa posvečena pred štiridesetimi leti. Z veliko podporo škofa dr. Janeza Jenka in celotne škofije je tedanji župnik Gašper Rudolf zelo hitro zgradil novo cerkev z imenitnimi pastoralnimi prostori. To je omogočilo, da se je župnija Nova Gorica razvijala v glavno pastoralno središče za severno Primorsko.

Dediščina oglejskega patriarhata

Na zahodnem robu slovenskega narodnega prostora, kjer se stikajo slovanski, romanski in germanski svet, je mesto Gorica kot deželno središče stoletja predstavljalo glavno politično, gospodarsko, kulturno in versko središče tudi za Slovence na Goriškem. Solkan in Gorica se v nam znanih zgodovinskih virih prvič omenjata že leta 1001. V Solkanu je bil sedež prafare, tudi za Gorico. Leta 1460 so v Gorici ustanovili župnijo, ki je obsegala tudi prej sebi nadrejeni Solkan.

Goriška nadškofija je dedič oglejskega patriarhata in njegove zgodovinske dediščine, patriarhat je dolga stoletja dajal pečat verskemu življenju in pastoralnim vzgibom naših prednikov.

Papež Benedikt XIV. je 6. julija 1751 ukinil oglejski patriarhat in ustanovil goriško nadškofijo za avstrijski in videmsko nadškofijo za beneški del nekdanjega patriarhata.

Konec enotnosti goriške nadškofije

Konec druge svetovne vojne maja 1945 je pomenil tudi konec enotnosti goriške nadškofije. Na osnovi pariške mirovne pogodbe iz leta 1947 je nova meja med Italijo in Jugoslavijo boleče posegla v ureditev goriške nadškofije in jo dejansko razpolovila s črto sever-jug. V Italiji je ostal nadškofijski sedež, medtem ko je Jugoslavija pridobila obsežno ozemlje. V etničnem smislu je to pomenilo, da so se v jugoslovanskem delu Goriške znašli praktično samo Slovenci, medtem ko je v italijanski državi ostalo okrog 20.000 Slovencev.

Že od pomladi 1947 si je Sveti sedež prizadeval za cerkvenoupravno ureditev ozemlja, ki je prišlo pod Jugoslavijo. Za sedež Apostolske administrature za jugoslovansko ozemlje so izbrali župnijski in dekanjski sedež v Solkanu, prvi administrator je postal dr. Franc Močnik.

Župnijsko središče v Novi Gorici Foto: Foto atelje Pavšič - Zavadlav

Treba je bilo poskrbeti za vernike, ki so ostali odrezani od goriških župnij v Italiji, zato je dr. Močnik ustanovil neodvisni vikariat na Kostanjevici (Kapeli).

Kmalu se je pojavilo vprašanje verske oskrbe in duhovno-pastoralnega središča za katoliške vernike v novonastajočem mestu Nova Gorica, ki je po letu 1948 začelo rasti tik ob italijanski meji. V prvem valu so se sem priseljevali predvsem ljudje iz okoliških krajev in s širšega območja severne Primorske, ki so od doma večinoma prinesli katoliško vzgojo. Zato je apostolski administrator dr. Mihael Toroš, naslednik dr. Franca Močnika, 6. novembra 1953 povišal samostojni vikariat na Kostanjevici v žu-

pniho in p. Otmarja imenoval za prvega župnika. Leto kasneje je bila župnija trajno izročena frančiškanskemu redu.

Sprva v gradbenih načrtih prostor za cerkev v Novi Gorici sploh ni bil predviden! Glede nove cerkve v mestu so se stvari začele počasi premikati po nekakšni otoplitvi odnosov med tedanjo Jugoslavijo in Vatikanom, ki sta junija 1966 podpisala t. i. beograjski protokol in znova navezala diplomatske odnose. Po drugi strani so se novogoriške partijske oblasti bale protestov med svojim članstvom ob morebitni izdaji gradbenega dovoljenja za novo cerkev v mestu. Kot dokazujejo ohranjeni dokumenti v novogoriškem pokrajinskem

Gradbinci med delom na strehi nove cerkve Foto: Metod Zavadlav

Škof Janez Jenko blagoslavlja temeljni kamen za novo cerkev leta 1980. Foto: Metod Zavadlav

arhivu, so krajevne oblasti dokaj pogosto razpravljale o cerkvenih razmerah na Goriškem, med drugim so v začetku marca 1966 zaključili: »Na konferencah ZK (900 članov ZK v mestu) je prišlo do ostrih protestov proti eventualni graditvi cerkve, češ, da je tu oblast kapitulirala.« Hkrati so na isti seji poudarili, da je v bližini že dovolj cerkva (Solkan, Kromberk, Kostanjevica, Šempeter, Sveta Gora), in dodali: »Po mnenju ljudi je v teh cerkvah dovolj prostora.«

Prizadevanja za cerkev v novem mestu

Vprašanje je vse bolj postajalo politično pogojeno in je zadevalo širše jugoslovansko-italijanske odnose ter možnost dokončne določitve meddržavne meje. Republiška komisija za verska vprašanja je pogosto, zlasti ob vsakokratnih novoletnih sprejemih in osebnih stikih med predstavniki države in Cerkve, prejemala številna vprašanja apostolskega administratorja in kasnejšega prvega škofa obnovljene koprške škofije dr. Janeza Jenka o dovoljenju glede gradnje cerkve v Novi Gorici.

Škof Jenko je v začetku sedemdesetih let uradno ustanovil *Odbor za pripravo Cerkevnega središča v Novi Gorici*, ki so ga sestavljali trije ugledni primorski duhovniki: Srečko Šuligoj, Franc Kralj in Gašper Rudolf. Odbor je glede zidave

nove cerkve izražal željo, da bi jo zgradili na solkanskem polju, na koncu današnje Cankarjeve ulice v Novi Gorici. Tam je namreč imela solkanska župnija v lasti kos zemlje, ki pa je bil po vojni nacionaliziran. Novogoriške oblasti nikakor niso želele prisluhniti temu predlogu.

Sprva v gradbenih načrtih prostor za cerkev v Novi Gorici sploh ni bil predviden!

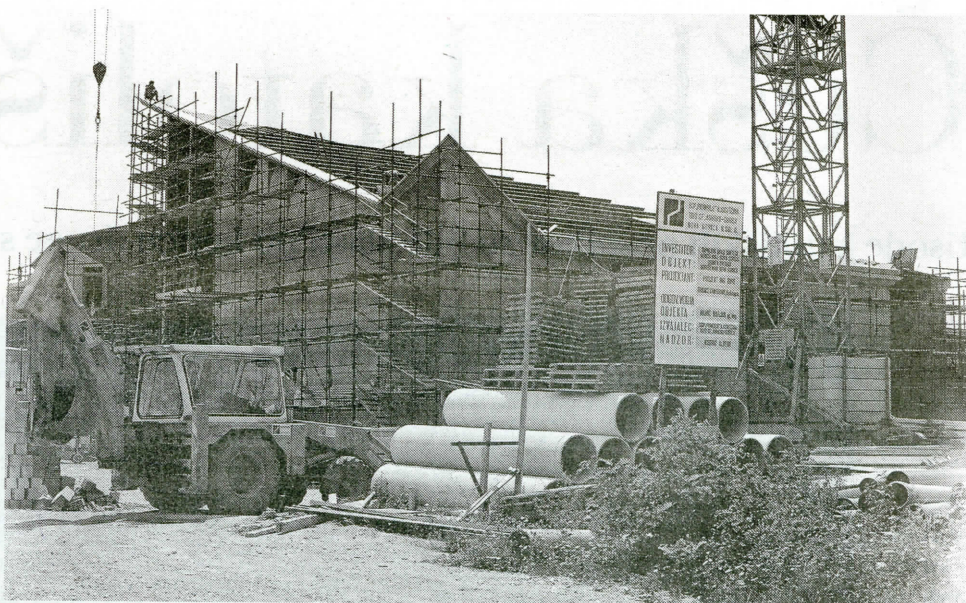
Ob podpori škofa Jenka so člani odbora pisali prošnje in zahteve za začetek gradnje nove cerkve ter v začetku aprila 1973 vložili tudi uradno prošnjo za lokacijo cerkve v Novi Gorici.

Nastanek župnije in gradnja nove cerkve

V pričakovanju dokončne ureditve meddržavne meje po osimskih sporazumih je koprski škof Jenko 1. maja 1976 ustanovil župnijo Kristusa Odrešenika. Nekateri primorski duhovniki so daljnovidno opozarjali na potrebo po pastoralni dejavnosti kljub težavam pri začetku gradnje nove cerkve v mestu. Škofijske oblasti so na njihov predlog za župnijsko cerkev nove župnije leta 1976 razglasile kar podružnično cerkev Sv. Trojice ob pokopališču v Kromberku.

Prvi župnik je postal Gašper Rudolf, danes upokojeni duhovnik v Medani v Brdih, ki je pastoralno središče in župnijski urad vzpostavil kar v stanovanjski hiši na Partizanski 40 v Novi Gorici.

Župnijski urad novoustanovljene župnije je poslal poleti 1978 povabljenim arhitektom na Goriškem in v Ljubljani razpis z denarno nagrado za idejno rešitev gradnje župnijskega središča v Novi Gorici. Na natečaj je prispelo dvanajst različnih predlogov, cerkvena komisija pa se je odločila za načrt arhitekta Fran-

Potek gradnje cerkve in župnijskega središča v Novi Gorici Foto: Metod Zavadlav

Notranjost župnijske cerkve Kristusa Odrešenika v Novi Gorici Foto: Foto atelje Pavšič - Zavadlav

ceta Kvaternika. Razpis so objavili tudi za izvajalca del. Izbrano je bilo Primorje Ajdovščina.

Novogoriške oblasti so dovoljenje za novo cerkev v mestu izdale šele spomladi 1980, vendar so jo pomaknili iz središča mesta. Za gradnjo nove cerkve je bila kupljena neugodna parcela, potisnjena skoraj do križišča med Vojkovo, Kidričevo in današnje Sedejevo ulico. Gradnja se je začela 12. avgusta 1980. Denar za gradnjo nove cerkve so zbirali tako v domovini kot tudi v zamejstvu in po svetu.

Cerkev Kristusa Odrešenika

Novo, sodobno zasnovano cerkev, posvečeno Kristusu Odrešeniku, je kopr-

ski škof dr. Janez Jenko slovesno posvetil 12. decembra 1982. Svoj praznik obhaja na nedeljo Kristusa Kralja. Cerkev je bila 21. novembra 2004 povišana v konkatedralo.

Po besedah župnika Gašperja so stroški gradnje nove cerkve znašali takratnih 2.200.000 zahodnonemških mark. »Če bi pa želeli obuditi nek zgodovinski stil, bi stala veliko več. Naredili smo zelo preprosto zadevo. Cerkev je prazen prostor, ki se spogleduje z gotiko v tem smislu, da se igra svetlobe v naši cerkvi spogleduje z gotiko.«

Cerkvena oprema je postmodernistična. Veliki kip Križanega Odrešenika iz leta 1982 malodane kraljuje v prezbitariju cerkve, izdelal ga je akademski kipar Stane Jarm. Kipar je Križanega namenoma grobo obdelal z motorno žago, telesne ude je hote neproporcionalno oblikoval.

Zvonik so po načrtih arh. Kvaternika dokončali šele leta 2001, štiri zvonove so leta 1998 ulili v podjetju Feniks iz Žalca.

Cerkvene orgle je leta 1988 izdelala priznana orgelska delavnica Mascioni iz mesta Varese (op. 1090). Imajo 33 registrov, 2.261 piščali, tri manuale in so elektromehanske.

Cerkev kot stavba omogoča zbiranje krščanskega občestva in nas vabi h graditvi žive krščanske skupnosti. Od leta 2015 je Alojzij Kržišnik župnik v Novi Gorici, kjer nadaljuje pastoralno delo svojih predhodnikov. Pri delu mu pomaga župnijski vikar Bogdan Vidmar.

Msgr. Gašper Rudolf, dolgoletni župnik v Novi Gorici Foto: Foto atelje Pavšič - Zavadlav

Posvetitev nove cerkve v Novi Gorici 12. decembra 1982 Foto: Metod Zavadlav